

Pravda - „boží“?

Husitský diplomat Petr Payne, původem z Anglie (proto „Engliš“) vyslovil ve své slavné řeči ke králi Zikmundovi pozoruhodnou, překvapující a možná iritující myšlenku: v Jákobovi (tj. v jeho zápase s andělem) zvítězila Pravda nad Bohem. Je to vlastně odpověď na otázku, zda o tom, co je Pravda, rozhoduje Bůh, anebo spíš o tom, co je skutečný „bůh“ (či kdo je pravý „Bůh“), rozhoduje Pravda. Payne se vlastně držel formulace, kterou znal z 3. Ezdráše (z něhož také mnohokrát citoval), totiž když Zorobábel přede vším lidem zvolal: „Požehnanýť jest Bůh Pravdy“. 3.Ezdr 4,40). To vše nám připomíná Platónův dialog Euthyfron, kde Sókratés klade Euthyfronovi následující otázku: „Zdali pak je zbožné proto milováno od bohů, že je zbožné, či proto je zbožné, že je milováno?“ (Novotného překlad – ještě s Obranou a Kritónem –, Praha 1942, str. 23.) Analogicky bychom tedy mohli otázku po „zbožném“ přeformulovat na otázku po „pravém“ či „pravdivém“, eventuálně po „Pravdě“. Jaký je potom rezultat? Protože na jedné straně musíme rozhodně odmítnout jakýsi pseudotheologický a z hlediska theologa sebepokořující božský voluntarismus, který věc „pravdy“ resp. „Pravdy“ činí záležitostí volného, svobodného rozhodnutí božího (jednota Pravdy by pak musela být zaručena personální integritou „osoby boží“), ale na druhé straně je nemyslitelné (přinejmenším pro ty, kteří nějak navazují na dlouhou křesťanskou a ještě starší židovskou tradici) akceptovat boží podřízenost Pravdě (anebo – jak to pojal Petr Payne – jako možné soupeření a dokonce zápas mezi Bohem a Pravdou), zbývá jediné řešení. Tím je ztotožnění Boha s Pravdou a Pravdy s Bohem: bohů je mnoho, ale Pravda rozhodne, který je ten pravý. A ten jediný a pravý Bůh je Bůh Pravdy. (Mimochodem: ve Vilímových Národních písničkách z roku 19225 na str. 148-9 je srbská hymna, která začíná: „Bože pravdy, ty jsi chránil od záhuby dosud nás, slyš i nyní naše hlasy, buď nám štítem spásy zas!“ – v překladu Jana Nováka.)

(Písek, 030725-4.)